

ქეთევან ჯაფარიძე

**მშობლებისა და შვილების პირადი და
ქონებრივი ურთიერთობები**

თბილისი, 2018
გამომცემლობა „იურისტების საგზარო“

რედაქტორი პროფესორი თევდორე ნინიძე

რეცენზენტი პროფესორი ზვიად გაბისონია

© ქეთევან ჯაფარიძე, 2018

© გამომცემლობა “იურისტების სამყარო”, 2018

გამომცემლობა „იურისტების სამყარო“

თბილისი, მ. კოსტავას №75; 0171

ტელ.: (+995 032) 238 35 99; (+995) 557 51 51 34

ვებ-გვერდი: www.law.ge

ელ-ფოსტა: Info@law.ge

www.facebook.com/PublishingWorldofLawyers

ISBN 978 – 9941-9585-3-3

სარჩევი

შესავალი.....	7
თავი 1. თანამედროვე თეორიები ოჯახის განვითარების შესახებ.....	11
1.1. ოჯახი, როგორც მშობლებსა და შვილებს შორის პირადი არაქონებრივი და ქონებრივი ურთიერთობების წარმოშობის საფუძველი.....	11
1.2. „საოჯახო ბიზნესი“ და მასთან დაკავშირებული სამართლებრივი ფორმები.....	20
1.3. გენდერული თანასწორობის პრინციპი თანამედროვე ოჯახში.....	30
თავი 2. მშობლებსა და შვილებს შორის სამართლებრივი ურთიერთობების ზოგადი იურიდიული ბუნება და შინაარსი.....	43
2.1. არაქონებრივი ურთიერთობების ზოგადი შინაარსი.....	43
2.2. საალიმენტო ურთიერთობების ზოგადი შინაარსი.....	43
თავი 3. მშობლებისა და შვილების პირადი უფლება- მოვალეობები.....	71
3.1. ოჯახში საკუთარი აზრის გამოხატვის უფლება.....	71
3.2. სახელის უფლება.....	78
3.3. მშობლების მიერ ბავშვის აღზრდის უფლება - მოვალეობანი.....	83
3.3.1. აღზრდა, როგორც ბავშვის უფლებათა პრიორიტეტი.....	83
3.3.2. „ინტენსიური აღზრდა“.....	95
3.4. მშობლის პასუხისმგებლობა.....	99
3.4.1. ბრალი, როგორც მშობელთა პასუხისმგებლობის პირობა, არასრულწლოვნის მიერ მიყენებული ზიანისათვის.....	99
3.4.2. პასუხისმგებლობა აღზრდის მოვალეობის შესრულებისას.....	107
3.5. აღზრდის მოვალეობის განხორციელება მშობლების ცალ-ცალკე ცხოვრების დროს.....	121
3.5.1. საცხოვრებელი ადგილი.....	121
3.5.2. „ერთობლივი თუ ერთპიროვნული მეურვეობა“.....	132
3.6. ბავშვთა ინტერესების დაცვა წარმომადგენლობის მეშვეობით.....	151
3.6.1. წარმომადგენლობა სასამართლოში.....	151

3.6.2. წარმომადგენლობა არასრულწლოვნის მიერ ქონებრივი ურთიერთობის განხორციელებისას.....	157
3.6.3. წარმომადგენლობის განხორციელება არასრულწლოვანი მშობლების მიერ.....	169
თავი 4. ქონებრივი (საალიმენტო) ვალდებულება მშობლებსა და შვილებს შორის.....	172
4.1. მშობლების მიერ შვილების რჩენის მოვალეობა, როგორც საზოგადოების წინაშე პასუხისმგებლობა.....	172
4.2. საალიმენტო ვალდებულება, როგორც სამოქალაქო უფლებაუნარიანობის ელემენტი.....	179
4.3. საალიმენტო ვალდებულების ოდენობა.....	187
4.4. შრომისუუნარო სრულწლოვანი შვილების რჩენის ვალდებულება.....	212
4.5. მშობლების რჩენის ვალდებულება.....	217
4.6. მშობლებისა და შვილების ურთიერთობები დამატებით ხარჯებთან დაკავშირებით.....	224
4.7. ალიმენტის გადახდისა და გადახდევინების წესი.....	226
4.8. სახელმწიფოს როლი მშობლის მიერ საალიმენტო მოვალეობის შეუსრულებლობისას.....	244
თავი 5. ახალი ინსტიტუტები საალიმენტო ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად.....	257
5.1. საალიმენტო შეთანხმება.....	257
5.1.1. საალიმენტო შეთანხმების მხარეები.....	257
5.1.2. საალიმენტო შეთანხმების სამართლებრივი ბუნება და მისი თანაფარდობა ხელშეკრულებასთან.....	265
5.1.3. საალიმენტო შეთანხმების ფორმა.....	280
5.1.4. საალიმენტო შეთანხმების შეწყვეტა, შეცვლა ან ბათილად ცნობა.....	281
5.2. საალიმენტო ფონდი.....	289
5.2.1. საალიმენტო ფონდის იურიდიული სტატუსი.....	290
5.2.2. საალიმენტო კომპენსაციის მიღებასთან დაკავშირებული წინაპირობები.....	290
5.2.3. საალიმენტო კომპენსაციის მიღების პროცესი დასკვნა.....	296
ბიბლიოგრაფია.....	297

ნიმუში გამოყენებული აბრევიატურები

იხ.	იხილე
რედ.	რედაქტორი
სსკ	საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი
სკ	სამოქალაქო კოდექსი
შეად.	შეადარე
ed.	edition (გამომცემლობა)
CRC	Convention on the Rights of the Child (ბავშვის უფლებათა კონვენცია)
ISFL	International Society of Family Law (საოჯახო სამართლის საერთაშორისო საზოგადოება)
SIDA	Swedish International Development Cooperation Agency (შვედეთის საერთაშორისო განვითარების სააგენტო)
UNFPA	United Nations Population Fund (გაერთიანებული ერების მოსახლეობის ფონდი)
UNDP	United Nations Development Programme (გაერთიანებული ერების განვითარების პროგრამა)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (გაერთიანებული ერების საგანმანათლებლო, სამეცნიერო და კულტურული ორგანიზაცია)
ICESCR	International Covenant on Economy Social and Cultural Rights (ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებათა საერთაშორისო კონვენცია)
ENOC	European Network of Commissioners for Children (ბავშვთა წარმომადგენლობის ევროპული გაერთიანება)

შესავალი

საზოგადოებრივი ცხოვრების მოდერნიზაციის პროცესი, რომელმაც უკანასკნელი ორი ათწლეულის მანძილზე საქართველოში ძლიერი იმპულსები შეიძინა, აისახება საოჯახო ურთიერთობებზეც.

მოდერნიზაციის ძირითად პრინციპს ადამიანური, ანუ ჰუმანური განზომილება შეადგენს. საოჯახო ურთიერთობები ადამიანის ცხოვრების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მხარეა, სადაც თავს იყრის როგორც კერძო, ისე საზოგადოებრივი ინტერესები. იმ მოთხოვნების სამართლებრივი გზით გადაწყვეტის პროცესში, რომლებიც საბოლოოდ, საოჯახო სამართლებრივ ურთიერთობებში უნდა აისახოს, გადამწყვეტია ადამიანის უფლებების როლი, რაც ჰუმანური განზომილების ძირითადი ინსტრუმენტია.

საქართველოს სახელმწიფო არის ადამიანის უფლებების შესახებ, პრაქტიკულად, ყველა საერთაშორისო აქტის მონაწილე. საქართველოს კონსტიტუციაში მოცემულია უმნიშვნელოვანესი საერთაშორისო სტანდარტები, რომლებიც მიმართულია ადამიანის უფლებათა უზრუნველყოფისა და დაცვისაკენ. აქედან გამომდინარე, ძირითად პრობლემად იკვეთება საოჯახო სამართლებრივი ურთიერთობის ერთი ძირითადი სახის — მშობლებსა და შვილებს შორის პირადი და ქონებრივი ურთიერთობების განხილვა ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სტანდარტების ფონზე.

ბავშვი თანამედროვე მსოფლიოში განიხილება არა როგორც მშობლის ავტორიტეტის ან უფლებების ობიექტი, არამედ როგორც უფლებათა სუბიექტი. ეს მიდგომა ითხოვს მშობლის უფლებების, მოვალეობებისა და პასუხისმგებლობის განსაკუთრებულ რეგლამენტაციას, რომელიც უზრუნველყოფს თავისებურ მიმართებას მშობლის, ერთი მხრივ, თავისუფალ არჩევანსა და, მეორე მხრივ, ბავშვის მიმართ მზრუნველობის ვალდებულებებს შორის.

ვინ არის ვალდებული, არჩინოს შვილები? რამდენად დაცულია საქართველოში იმ ქალთა უფლებები, რომლებიც ბავშვის აღზრდის პროცესში კარგავენ კარიერისა და ეკონომიკური და-

მოუკიდებლობის მიღწევის შესაძლებლობას, ხოლო განქორწინების შემდეგ დგებიან პრობლემის წინაშე: რამდენად უზრუნველყოფს ქმარი მის და მისი შვილების მომავალს? გადახდილი იქნება თუ არა ალიმენტი და რა მოცულობით? რამდენად შეუნარჩუნდება ბავშვს ცხოვრების ის პირობები, რომელიც მას მშობლების განქორწინებამდე ჰქონდა? ამასთან, მნიშვნელოვანია, გადასახდელი ალიმენტის მოცულობის განსაზღვრისას დადგინდეს, მართლაც ყოველთვის შეესაბამება თუ არა მოსამართლის მიერ მიღებული „გონივრული“ გადანყვეტილება ბავშვის საუკეთესო ინტერესებს? რამდენად არის სახელმწიფო უფლებამოსილი, და ამასთან — ვალდებულიც, ჩაერიოს მშობლების მიერ საალიმენტო მოვალეობის შეუსრულებლობის დროს, რათა ბავშვს ჰქონდეს ცხოვრების სტანდარტული დონის მინიმუმი მაინც, და რა ახალი ინსტიტუტები ინერგება საერთაშორისო საკანონმდებლო სისტემებში საალიმენტო ვალდებულების უზრუნველსაყოფად?

მშობლებსა და შვილებს შორის პირადი და ქონებრივი ურთიერთობები ნაშრომში გაანალიზებულია საქართველოს საოჯახო კანონმდებლობის ბაზაზე, რომელიც შეადგენს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ნაწილს. საქართველოს საოჯახო სამართალი, სხვა ბევრი პოსტსაბჭოთა ქვეყნის ანალოგიური კანონმდებლობისაგან განსხვავებით, ინტეგრირებულია სამოქალაქო კოდექსში, რომელიც ქართული კერძო სამართლის მთავარი წყაროა. ეს რეფორმატორული ნაბიჯი უკვე ითხოვს საოჯახო კანონმდებლობასა და სასამართლო პრაქტიკაში დამკვიდრებული არაერთი სამართლებრივი ცნების კონსტრუქციის ახლებურ ინტერპრეტაციას, მათ შორის, ისეთებისას, რომლებიც დაკავშირებულია მშობლებსა და შვილებს შორის პირად და ქონებრივ ურთიერთობებთან.

საბაზრო ეკონომიკის პრინციპების დანერგვასთან ერთად, ახლებურად დგება კონკრეტული, ერთი შეხედვით — ტრადიციული, სამართლებრივი პრობლემები. ქართულ იურიდიულ მეცნიერებაში საოჯახო სამართლის თეორიისა და პრაქტიკის საკითხებს სხვადასხვა დროს ფუნდამენტური გამოკვლევები მიუძღვნეს ცივილისტებმა: ს. ჯორბენაძემ, შ. ჩიკვაშვილმა, რ. შენგელიამ, ე. შენგელიამ. ამასთან, საგულისხმოა, რომ გამოქ-

ვეყნებული ნაშრომების ძირითადი ნაწილი ეთმობოდა საბჭოთა საოჯახო სამართლის ინსტიტუტებს, როცა კვლევის საგანს კანონმდებლობის სისტემაში დღევანდელისაგან განსხვავებული ადგილი ეჭირა; რაც შეეხება უკანასკნელი ორი ათწლეულის განმავლობაში საოჯახო სამართლის პრობლემებზე შექმნილ ნაშრომებს, ისინი ზოგადი ხასიათისაა და ცალკეული ინსტიტუტების დაწვრილებითი განხილვა მათი ამოცანა არ არის.

მშობლებსა და შვილებს შორის პირადი და ქონებრივი ურთიერთობათა განსახილველად ნაშრომში გაანალიზებულია სამართლის ისეთი ცნებები, რომელთა შინაარსი სცილდება ზემოაღნიშნული ურთიერთობის რეგულირების მიზნებს და მოიცავს სამართლებრივი ხასიათის სხვა ურთიერთობებსაც.

თავი 1. თანამედროვე თეორიები ოჯახის განვითარების შესახებ

1.1. ოჯახი, როგორც მშობლებსა და შვილებს შორის პირადი არაქონებრივი და ქონებრივი ურთიერთობების წარმოშობის საფუძველი

ოჯახი საზოგადოების ორგანული ნაწილია. იგი არცთუ უხილავი ძაფებით არის დაკავშირებული მთელი საზოგადოების სხეულთან; ოჯახი კაცობრიობის მოდემის განგრძობის, მოსახლეობის ზრდის საზოგადოებრივი ფორმაა, მაგრამ მხოლოდ ამით არ ამოიწურება მისი მნიშვნელობა – ოჯახი, აგრეთვე, ის პირველადი საზოგადოებრივი უჯრედია, სადაც ყველაზე მეტად ხორციელდება ადამიანის აღზრდა, მისი აზროვნების ფორმირება; ოჯახი მრავალნახნაგოვანი სოციალური მოვლენაა, რომელიც აერთიანებს ბიოლოგიურ და საზოგადოებრივ, ეკონომიკურ და ზნეობრივ, იდეოლოგიურ თუ ფსიქოლოგიურ ურთიერთობებს; თუმცა ოჯახს განვითარების მრავალსაუკუნოვანი ისტორია აქვს, დღესაც აქტიუალური ხდება თანამედროვე ოჯახის მნიშვნელობა და მისი წევრების უფლება-მოვალეობების განსაზღვრა საკანონმდებლო კუთხით, რომელიც უნდა შეესაბამებოდეს თანამედროვე ცხოვრებას. საერთაშორისო საკანონმდებლო პრაქტიკაში იწერება ისეთი ცნებები და ინსტიტუტები, როგორებიცაა: „თანამედროვე ოჯახი“, „საოჯახო ბიზნესი“, „ერთპიროვნული და ერთობლივი მეურვეობა“, „საალიმენტო ფორმულები“ და მისი გამოთვლის მექანიზმები, „საალიმენტო შეთანხმება“, „საალიმენტო ფონდი“; ასევე აქტიუალობას არ კარგავს გენდერული თანასწორობის დაცვა მშობელთა მიერ შვილების აღზრდის, რჩენისა და მათთან სხვაგვარად ურთიერთობის პროცესში. მამაკაცი აღარ არის ოჯახის რჩენის ერთადერთი წყარო, ვინაიდან ეკონომიკური წინსვლისა და დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლას ქალთა უმეტესი ნაწილი იწყებს. სწორედ ამ დროს წარმოიშობა მთელი რიგი პრობლემებისა, რომლებიც დაკავშირებულია მშობლის მიერ შვილის აღზრდისა და რჩენის მოვალეობის შესრულების განაწილებასთან მეუღლეთა (ყოფილ მეუღ-

ლეთა, მშობელთა) შორის. ეს საკითხები ახლებურად დარეგულირებას მოითხოვს სამართლებრივ დონეზე. ამიტომაც მიზანშეწონილია, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში შესაბამისი ცვლილებების განხორციელება, ახალი ცნებების დამკვიდრება, მათი მნიშვნელობის განსაზღვრა, საერთაშორისო კანონმდებლობის გაანალიზება და შესაბამისი ნორმების მასთან მისადაგება.

ცნებათაგან „ოჯახი“ არის ერთ-ერთი, რომელიც, შეუძლებელი თუ არა, რთულია განსამარტავად: ერთი მნიშვნელობით, ის გულისხმობს ყველა პირს, რომლებიც ერთმანეთთან დაკავშირებული არიან სისხლით ან ქორწინებით, მეორე მხრივ, მასში მოიაზრება ყველა წევრი ოჯახის, მშობლების, შვილებისა და მათი შესაძლო ნათესავების ჩათვლით, ასევე ოჯახში მცხოვრები პირები („lodgers“) და მოსამსახურეებიც კი. მაგრამ ორივე ეს განსაზღვრება, რა თქმა უნდა, შორს დგას „ოჯახის“ ცნების ზოგადი განსაზღვრებისაგან: „ოჯახი არის საბაზისო სოციალური გაერთიანება (basic social unit), იგი შედგება, სულ ცოტა, ორი ადამიანისაგან, რომელთა ნათესაობაც შესაძლოა სხვადასხვა კატეგორიაში მოექცეს“.¹

კაცობრიობის ისტორიის მანძილზე „ოჯახის“ ცნებამ ძირეული ცვლილებები განიცადა. ძველ რომში ოჯახი – „patria potests“ – განიხილებოდა როგორც მისი უფროსის – „paterfamilias“ – მფლობელობა, რომელსაც ახასიათებდა: ჯერ ერთი, ოჯახის მამის – „sui iuris“ – ძალაუფლება შვილებზე, შვილიშვილებზე, შვილთაშვილებზე, ცოლსა და ოჯახის ყველა წევრზე ერთობლივად – „sui“; და მეორეც, აგნატიკური (იურიდიული) კავშირი, ე.ი. ოჯახის – „familia“ – შემადგენლობაში შედიოდნენ როგორც აგნატები: ცოლი – „in manu mariti“, შვილები – „in patria potestate“, რძლები, ვაჟიშვილები, ვაჟიშვილების შთამომავლობა, ასევე ოჯახის კუთვნილი მონები, საქონელი, ნივთები“.²

თანამედროვე იურიდიულ ლიტერატურაში „ოჯახის“ ცნების საყოველთაოდ აღიარებული დეფინიცია არ მოიპოვება. რა თქმა

1 Lowe N.V., Bromley's family law, Ninth Edition, Publishing Ltd.: London, London, Butterworths, 1998, Chapter 1, 1.

2 Римское частное право, под ред. Новицкого И.Б., Перетерского И.С., «Юрист», М., 1997, 124.

უნდა, არსებობს ქვეყნები, სადაც ოჯახის სამართლებრივი კონცეფცია ნარმოდგენილია სამოქალაქო კოდექსებში, მაგალითად, „პორტუგალიის საოჯახო კანონმდებლობა კანონიერი საოჯახო ურთიერთობების წყაროდ განიხილავს ქორწინებას, დედობას/მამობას, ქორწინებით ნათესაობასა და შვილად აყვანას“,³ თუმცა ეს არის ოჯახის სამართლებრივ-ტექნიკური კონცეფცია და არა ოჯახის ცნება; სამხრეთ აფრიკის არასრულწლოვანთა შესახებ კანონი შეიცავს „ოჯახის წევრის“ ფართო განმარტებას და შინაარსობრივად მოიცავს: „ოჯახს“, კერძოდ, ბავშვის მშობელს; ნებისმიერ სხვა პირს, ვისაც აქვს დედობრივი თუ მამობრივი პასუხისმგებლობები და უფლებები ბავშვთან დაკავშირებით; ბავშვის ბებია-ბაბუას, ძმას, დას, ბიძას, დეიდას/მამიდას, ბიძაშვილს/დეიდაშვილს; ან ნებისმიერ სხვა პირს, ვისთანაც ბავშვს აკავშირებს მნიშვნელოვანი ურთიერთობა ფსიქოლოგიურ ან ემოციურ დონეზე, და რომელიც ჰგავს ოჯახურ ურთიერთობას.⁴ ეს განმარტება შეესაბამება გაეროს ბავშვთა უფლებების დაცვის კონვენციის შეხედულებას „ოჯახთან“ მიმართებით. იგი აღიარებს იმ ფაქტს, რომ არსებობს უამრავი ადამიანი, რომელმაც შეიძლება აიღოს პასუხისმგებლობა ბავშვებზე.⁵

ოჯახის ცნების ლეგალურ დეფინიციასთან დაკავშირებით ორი საპირისპირო მოსაზრება არსებობს: მეცნიერთა ნაწილი მიიჩნევს, რომ ოჯახის ცნება უნდა განისაზღვროს კანონმდებ-

3 Maria Joao Romao Carriero Vaz Tome, (Porto, Portugal), Elderly Dependency, Family Caretaking and Law in Portugal, შრომათა კრებულში: Family Finances, (Verschraegen B. (ed.)), Jan Sramek Verlag, Vienna, 2009, 712.

4 ob. Van der Linde A., (University of Pretoria, South Africa), The Extent of the State's Duty to Support Family Life through Prevention and Early Intervention Programmes: A Reflection on the Children's Act 38 of 2005, შრომათა კრებულში: Family Finances, (Verschraegen B. (ed.)), Jan Sramek Verlag, Vienna, 2009, 99, 100.

5 In terms of article 5 of the CRC, states are obliged to respect the responsibilities, rights and duties of parents or, where applicable, the members of the extended family or community as provided for by local custom, legal guardians or other persons legally responsible for the child, to provide, in manner consistent with the evolving capacities of the child, appropriate direction and guidance in the exercise by the child of the right recognized in the present Convention. (მონაწილე სახელმწიფოები პატივს მიაგებენ მშობლებისა და შესაბამის შემთხვევებში ადგილობრივი ადამიანების შესატყვისად ფართოდ გაგებული ოჯახის წევრების ან თემის, მეურვეებისა და სხვა პირების უფლებებსა და მოვალეობებს, რომლებიც კანონის მიხედვით პასუხისმგებელი არიან ბავშვზე, იმაზე, რომ სათანადოდ ხელმძღვანელობდნენ ბავშვს წინამდებარე კონვენციით აღიარებულ უფლებათა განხორციელებაში და აკეთებდნენ ამას ბავშვის უნართა განვითარების გათვალისწინებით.)

ლობის საფუძველზე. თუმცა, რამდენადაც ოჯახის წევრთა შორის არსებულ, შინაარსობრივად განსხვავებულ, ურთიერთობებს სამართლის სხვადასხვა დარგი არეგულირებს, ამდენად „ოჯახის“ ცნების განსაზღვრება უნდა შემუშავდეს და კანონით გამყარდეს სამართლის თითოეული იმ დარგისათვის, რომელთა სუბიექტებიც ოჯახის წევრები არიან.⁶ მაგრამ არსებობს საწინააღმდეგო პოზიციაც, რომლის მიხედვითაც, ოჯახი, როგორც ასეთი, არ არის სამართლის სუბიექტი და სუბიექტებს მისი კონკრეტული წევრები წარმოადგენენ. უფრო მეტიც — ოჯახი არა სამართლებრივი, არამედ სოციოლოგიური მოვლენაა.⁷ ოჯახის სოციოლოგიური ცნება შეიძლება განიმარტოს როგორც „ისტორიულად ორგანიზებული მცირე სოციალური ჯგუფი, რომლის წევრები ერთმანეთთან დაკავშირებული არიან ცოლქმრული ან ნათესაური ურთიერთობებით, საერთო ყოფა-ცხოვრებით, ერთმანეთის მიმართ მორალური პასუხისმგებლობითა და სოციალური აუცილებლობით, რასაც განაპირობებს მოსახლეობის ფიზიკური და სულიერი აღწარმოების საჭიროება“.⁸

„ოჯახის“ ცნების ზოგადი სოციალური კუთხით განსაზღვრისათვის არაა საჭირო მისი სრული კონკრეტიზაცია, ანდა მისი ფუნქციებისა და ნიშნების ამომწურავი ჩამონათვალის დადგენა; საკმარისია ზოგადი, სტაბილური თვისებებით შემოვიფარგლოთ. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, ოჯახი, როგორც სოციალური ინსტიტუტი, შემდეგნაირად შეიძლება განიმარტოს: ოჯახი – ესაა მცირე სოციალური ჯგუფი ადამიანებისა, რომლებიც გაერთიანებულნი არიან სისხლისმიერი ნათესაობითი ან მასთან გათანაბრებული კავშირებით, ურთიერთუფლებებითა და ურთიერთმოვალეობებით.

ოჯახის სოციალურ ხასიათზე მითითება სავსებით მართებულია, მაგრამ ეს არ უარყოფს მისი სამართლებრივი განსაზღვრის შესაძლებლობას. სამართლებრივი რეგულირების სფეროში მოქცევის შედეგად ოჯახი სოციალურ-სამართლებრივ მოვლენად იქცევა, რაც საშუალებას გვაძლევს, მის განსაზღვრებაში გავითვალისწინოთ როგორც სოციალური, ასევე სამართლებრი-

6 იხ. *Муратова С. А.*, Семейное право, 2-е издание, «Эксмо», М., 2005, 37.

7 იხ. Комментарий к Семейному кодексу Российской Федерации, «БЕК», М., 1996, 10.

8 *Харчев А.Г.*, Социология воспитания, «Юрист», М., 1990, 121.